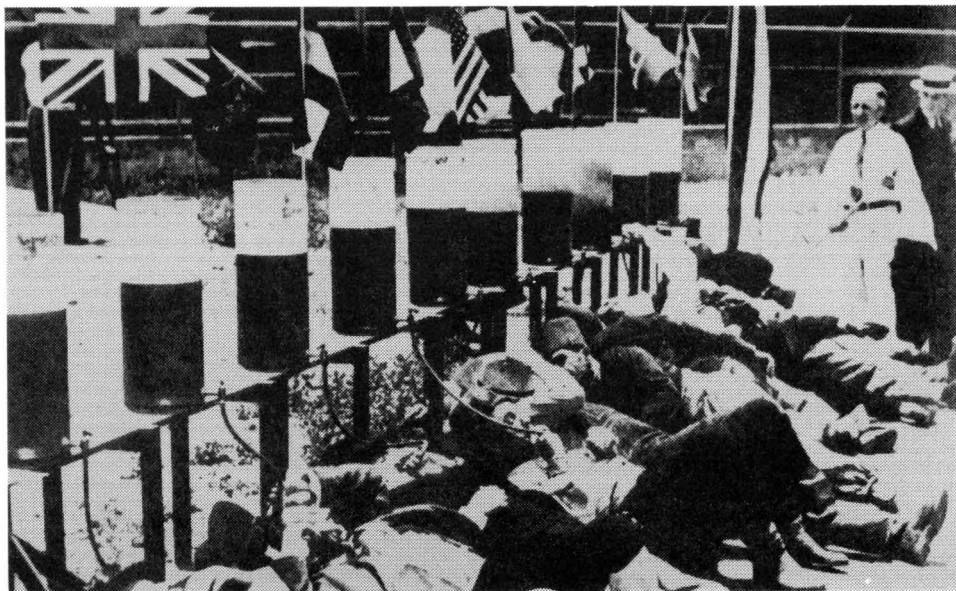

NĚKTERÉ PROBLÉMY KONZUMACE ALKOHOLU V POSLEDNÍCH DVOU STOLETÍCH

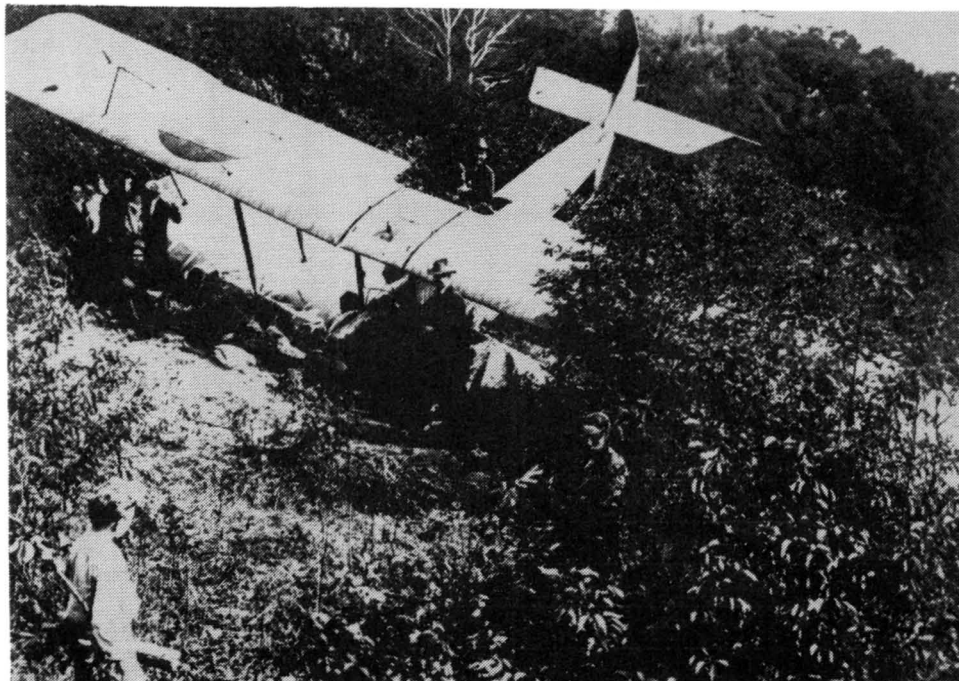
Při pokusu o volné navázání na předchozí práci nutně narazíme v naší cestě dějinami na období excesivního vzestupu konzumace alkoholických nápojů v Anglii minulého století. Téměř katastrofální spotřeba alkoholu v tomto období byla mj. zapříčiněna i poměrnou jednoduchostí výrobního postupu, v souvislosti s technickým pokrokem. V Londýně tehdy mohl kdokoli, za poměrně malou fixní částku vypít podle libosti jakékoliv množství alkoholu za podmínky, že odejde z nálevny „po svých“. Pokud by se mu to ovšem nedařilo, tak stačilo trochu připlatit a bylo mu umožněno vyspat se v zadní, k tomu určené, místnosti na slámě. Rovněž ve Švédsku byla ve druhé polovině 19. století obrovská spotřeba

Obr. 1 Mezinárodní soutěž v pití piva. Los Angeles, 30. léta 20. století Vítěz vypil během 1 1/4 hodiny „k větší slávě země 13 čtvrtek piva (14,8l). Organizátoři soutěže ujistili publikum, že všichni účastníci budou pít nejlepší pivo, a to „bez nebezpečí“.

Obr. 2. boj o uzákonění prohibice měl i své humorné stránky a vana plná piva bezpochyby odrážela touhu mnohých. Členové prohibičních organizací ovšem podobnou satiru ostře odmítali

Obr. 3. Fotografie zříceného letadla tehdy zvaného „Aerial rum runner“, používaného k pašování alkoholu do USA. Stát New York, 1922.

Havarované letadlo naložené lihovinami původem z Kanady bylo zřejmě podle policejních údajů (na palubě byla nalezena pudřenka) pilotováno ženou, která ale nebyla nikdy dopadena

koncentrovaných alkoholických nápojů; v té době připadalo na dospělého Švéda více než 20 litrů kořalky ročně (Skála, 1977).

Pokud se přesuneme na začátek našeho století, podobně nepříznivá situace byla v USA (obr. 1, 2). Problémy, které způsobila prohibice ve 30. letech, jsou všeobecně známy dodnes (obr. 3, 4) Lenter, 1980). Jedna z nejčastějších příčin smrti u amerických mužů mezi 40 – 60 rokem byla v letech okolo roku 1976 právě alkoholická malouzlová cirhóza jaterní (Schiff, 1982).

V bývalém SSSR klesla spotřeba lihu do r. 1931 na polovinu předrevolučního průměru, ale v r. 1955 byl již Sovětský svaz ve spotřebě lihovin na 6. místě v Evropě. Tvrdý boj proti alkoholismu nezačal až s érou Gorbačova, jak se většinou domníváme, ale již v r. 1954, kdy byla přijata velmi přísná opatření, např. zákaz prodeje alkoholických nápojů v drobné maloobchodní síti, bufetech a všech jídelnách. Dále se nesměl prodávat tvrdý alkohol na frekventovaných místech nebo ve společenských zařízeních a byl vyhlášen zákaz prodeje nápojů s 30 % a vyšší koncentrací alkoholu mimo 11. – 19. h, ve dnech svátků a volna. Byla zastavena i výroba vodky s obsahem alkoholu 50 % a balení vodky 0,1 a 0,05 l (Skála, 1977). Michal Gorbačov se o boj proti alkoholismu ovšem velmi zasadil a spotřeba alkoholu na jednoho obyvatele opravdu v letech 1985 – 1986 klesla o polovinu. Byly údajně, cituji „tisíce obcí, jejichž obyvatele se na veřejných schůzích usnesli zrušit prodej i konzumaci alkoholických nápojů v místě svého bydliště, absolutně“! Ale jak sám Gorba-

Obr. 4. Demolice tajného baru v New Yorku ve stejné době

čov přiznal, velmi se rozšířilo pálení alkoholu podomácku (Gorbačov, 1987) a zprávy o nedostatku chleba či dokonce naprostém vymizení cukru z obchodů v Moskvě má ještě většina z nás v čerstvé paměti.

Ještě horší situace byla v Polsku. První literární zmínka o činnosti protialkoholních záchytných stanic pochází z r. 1911. V r. 1956 byl v Polsku vydán ostrý protialkoholní zákon, který např. trestá alkoholika týrajícího svoji rodinu i vězením až na 5 let. V době vydání zákona byl zde používán termín „Alcoholismus chronicus juvenilis“, označující otřesnou skutečnost, pro kterou mnozí mladí lidé nebyli schopni ani vykonávat vojenskou prezenční službu (Skála, 1977).

V západní a střední Evropě je v tomto století spotřeba alkoholu po mírném počátečním poklesu (Van Thiel a spol., 1992). Ve Francii, jejíž obyvatelstvo tvořilo v r. 1970 přibližně 1,7 % světové populace, se spotřebovalo až 30 % světové produkce alkoholu (INSERM, 1979). Počet zemřelých na cirhózu jater byl ve Francii v r. 1976 vyšší než počet úmrtí způsobených dopravními nehodami (17 555 : 12 012). Požívání alkoholu je příčinou čtyřech pětín všech případů jaterní cirhózy, čtyři pětiny dopravních nehod, čtvrtina sebevražd a polovina vražd souvisí s alkoholem. Celkový počet úmrtí ve Francii v r. 1976 v souvislosti s alkoholem dosáhl 40 000 (INSERM, 1978).

I v uplynulém desetiletí se ve střední a východní Evropě nadále zvýšila spotřeba alkoholu a všeobecně známým faktem je stále vzrůstající procento žen mezi pravidelnými pijáky (Bojar, 1992). Burcující je zvláště množství mladších žen podléhajících tzv. „sídlištnímu typu pití“.

**M. HIRT, V. ŽAMPACHOVÁ, J. WOTKE/ NĚKTERÉ PROBLÉMY KONZUMACE
ALKOHOLU V POSLEDNÍCH DVOU STOLETÍCH**

S o u h r n

Práce je zaměřena na sociální problémy spojené s alkoholismem v časovém období druhé poloviny minulého a v prvních třech čtvrtinách našeho století v Evropě a v Severní Americe.

LITERATURA

- Bojar, M.*: Spotřeba alkoholu roste. Projev na II. mezinárodním sympóziu Sternbergovy společnosti v Brně dne 25. 4. 1992
Gorbačov, M.: Perestrojka i novoje myšlenije dlja našej strany i dlja vsego mira. Svoboda, Praha, 1987
INSERM, QUID, 1979
Lenter, M. E. – Martin, J. K.: Drinkeng in America (A Hístory) The Free Press. New York.
Schiff, E. L.: Diseases of the Liver. Philadelphia Lippincot, 1982, s. 1681
Skála, J.: Až na dno. Avicenum, Praha, 1977, 148 s.
Van Thiel, D. H. – Gavalier, J. – Lester, R.: Ethanol inhibition of vitamin A metabolism in the testes: Possible mechanism for sterility in alcoholics. Science, 186, 1974, s. 941

MUDr. PhDr. M. Hirt, CSc., Brno
MUDr. V. Žampachová, Brno
Doc. MUDr. J. Wotke, CSc., Brno
